

παρέμβαση σε δύο μονολόγους

νικου περιστιανη

μαριου λυσιωτη

Στις 29.8.87 η εφημερίδα «Επίκαιρη» δημοσίευσε άρθρο του Άρη Πολίτη, που αποτελούσε κριτική κάποιου σχολίου του Τουρκοκυπρίου πολιτικού Οζκέρ Οζκιούρ, προέδρου του Δημοκρατικού Τουρκικού Κόμματος. Στον Άρη Πολίτη, απάντησε ο Οζκέρ Οζκιούρ μέσα από τέσσερα δικά του άρθρα, στην εφημερίδα του κόμματος του «Γενί Ντουζέν». Η Επίκαιρη αναδημοσίευσε τα άρθρα αυτά και χαιρέτισε το γεγονός μια που θεώρησε «ότι με αυτό τον τρόπο, για πρώτη φορά αρχίζει ένας πραγματικός δημόσιος διάλογος με την τουρκική μειονότητα της Κύπρου», ενώ στην έκδοσή της της 19.20.87 δημοσιεύει την απάντηση του Άρη Πολίτη στα άρθρα του Οζκέρ Οζκιούρ.

Ευχόμαστε ο διάλογος να έχει συνέχεια και αποτέλεσμα. Όμως πολύ φοβούμεστε ότι δεν θα συμβεί ούτε το ένα ούτε το άλλο, γιατί απ' τη μέχρι σήμερα πορεία της ανταλλαγής άρθρων, φαίνεται ότι στην ουσία δεν πρόκειται για διάλογο αλλά για δυο μονολόγους από τους οποίους απουσιάζει μια πραγματική διάθεση συζήτησης.

Δυστυχώς η περίπτωση φαίνεται να αποτελεί κλασσικό παράδειγμα της καχυποψίας και της ασυνεννοησίας που διακατέχει Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους στις προσπάθειες τους για επικοινωνία. Τα κριτικά σχόλια που ακολουθούν προσπαθούν να εντοπίσουν κάποια από τα προβλήματα αυτά χωρίς την ψευδαίσθηση ότι στην προκειμένη τουλάχιστο περίπτωση μπορούν να υπερβληθούν.

η αρχή της ισότητας ή η αρχή της αυτοδιάθεσης;

Κύριο θέμα γύρω από το οποίο περιστρέφεται αυτή η ασυνεννοησία είναι εκείνο της ισότητας ή της ισοτιμίας.

Για τον Άρη Πολίτη ισότιμοι είναι οι πολίτες κι όχι τα εθνικά μέλη και κάθε ισοτιμία που εξισώνει πλειοψηφία και μειοψηφία είναι μια επίπλαστη ισοτιμία. Η ρίζα του προβλήματος βρίσκεται στο ότι «οι Τουρκοκύπριοι δεν δέχτηκαν να είναι μια μειονότητα». Η λύση του προβλήματος είναι λοιπόν απλή: δικαίωμα αυτοδιάθεσης, όπου η πλειοψηφία θ' αποφασίζει ενώ η μειοψηφία θ' αποδέχεται, με την πρόνοια κατοχύρωσης των δικαιωμάτων της σα μειονότητας (εθνικών και ατομικών).

Ο Οζκιούρ επιμένει στο δικό του άρθρο ότι οι Τουρκοκύπριοι δεν αποτελούν μια μειονότητα αλλά μία απ' τις δυο «εθνικές κοινότητες» με ίσα «συνεταιρικά δικαιώματα. Η ρίζα λοιπόν του προβλήματος βρίσκεται στη μη αναγνώριση των δικαιωμάτων αυτών των Τουρκοκυπρίων. Η λύση έγκειται στην αποδοχή από τους Ελληνοκύπριους ότι οι Τουρκοκύπριοι δεν είναι μια απλή μειονότητα και η εγκαθίδρυση ενός ομόσπονδου κράτους μεταξύ των δύο κοινοτήτων βασισμένου στις κοινές αξίες που αναπτύχθηκαν μετά στους αιώνες και στην αρχή της ισότητας/ισοτιμίας.

Πιστεύουμε πως και οι δύο θέσεις, τοποθετημένες όπως πιο πάνω είναι λαθεμένες και οδηγούν σε αδιέξοδα. Από τη μια είναι το λιγότερο που θα μπορούσε να πει κανείς, αφελές να μιλούμε για «ισότητα» ανάμεσα σ' Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους, χωρίς πάρα πέρα προσδιορισμό του τομέα εφαρμογής ή μη της αρχής της ισότητας. Από την άλλη το ίδιο παράλογο είναι να

υποστηρίζουμε ότι μια επιστροφή στην καθαρότητα της αρχής της πλειοψηφίας («ένας πολίτης ένας ψήφος») μπορεί να αποτελέσει βάση για μια επίλυση προβλημάτων της υφής του κυπριακού.

Ουσιαστικά και οι δύο αυτές θέσεις, με την εμμονή τους στις «αρχές» κλείνουν τα μάτια σε μια κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα καθώς και σε μια δυναμική που βρίσκεται στον πυρήνα του κυπριακού προβλήματος. Η δυναμική αυτή είναι εκείνη της διακοινοτικής διαμάχης της εθνικής σύγκρουσης και της εξωτερικής επέμβασης. Θάπρεπε κάπου να θυμηθούν δύο «συνομιλούντες» ότι η σύγκρουση αυτή είναι δημιουργός βαρβαρότητας.

Οι λαοί, από μόνοι τους δεν είναι βάρβαροι, είναι η εμπλοκή τους σε συγκρούσεις τόσο φορτισμένες συναισθηματικά που παράγουν την βαρβαρότητα (για παράδειγμα και για να φύγουμε λίγο από τα καθ' ημάς, παραπέμπουμε στις τόσες βαρβαρότητες που γέννησε η εθνική σύγκρουση στην Ινδία). Έτσι λοιπόν οι αναφορές τόσο στα σχέδια Ακρίτας, όσο και στις Τουρκικές βαρβαρότητες δεν παραπέμπουν παρά στη διαλεκτική της σύγκρουσης, της βίας και της εξωτερικής επέμβασης στην οποία εμπλέκτηκε ο κυπριακός λαός, και τίποτα δεν αποδεικνύουν πέρα απ' αυτά, παρά μόνο την ανάγκη να τους δώσουμε ένα τέλος. Εδώ θα έπρεπε να προστεθεί κάτι σχετικό μ' όσα αναφέρει ο Άρης Πολίτης, που φαίνεται ότι ψάχνει να αναγάγει τη «βαρβαρότητα» των Τούρκων (κι εδώ συγκεκριμένα το πράγματι απάνθρωπο γεγονός της μετακίνησης πληθυσμών) στις κοινωνικές τους δομές και ρίζες, τις «νομαδικές τους καταβολές» όπως λέει πιστεύουμε λοιπόν ότι το φαινόμενο μετακίνησης πληθυσμών για στρατηγικούς και πολιτικούς λόγους ήταν πλατιά διαδεδομένο και σύνηθες στη βυζαντινή αυτοκρατορία, το δοκίμασε άλλωστε και ο κυπριακός πληθυσμός όταν μαζικά μετακινήθηκε στη Νέα Ιουστινιανή για λόγους καθαρά στρατηγικούς. Από τους Βυζαντινούς φαίνεται να κληρονόμησαν και οι Οθωμανοί την μέθοδο, όπως και τόσα άλλα, κι όχι από τις νομαδικές τους καταβολές. Αυτά δεν σημαίνουν τίποτε περισσότερο παρά ότι οι βαρβαρότητες δεν είναι γέννημα της ουσίας, του εθνικού χαρακτήρα των λαών, αλλά αποτέλεσμα τής εμπλοκής τους σε μια διαλεκτική που δεν κάνει άλλο τίποτε από του να παράγει βία.

Φυσικά, σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να διαχωρίσουμε την κρατική οργανωμένη βία που είναι εκείνη του στρατού κατοχής, από τη βία που γέννησε η διακοινοτική διαμάχη. Τίποτα δεν μπορεί να δικαιολογήσει την πρώτη.

Ας επιστρέφουμε όμως στο κύριο επιχείρημα, δηλαδή στο ότι η αναφορά σε αρχές γενικές πέρα από τις κοινωνικό-πολιτικές πραγματικότητες και η προσπάθεια αναγωγής της πραγματικότητας σ' αυτές τις αρχές, έτσι αφηρημένα, δεν οδηγεί παρά σε αδιέξοδα παράγωγα βίας.

Το γεγονός ότι οι ελληνοκύπριοι αποτελούν το 80% του κυπριακού πληθυσμού, που είναι ταυτόχρονα και ο οικονομικά κυρίαρχος, είναι αναμφισβήτητο, και όποιος θα προσπαθούσε ν' αμφισβητήσει νομικά και θεσμικά αυτή την πραγματικότητα δεν θα έκανε άλλο τίποτε παρά να συγκαλύπτει μια κατάσταση που, αργά ή γρήγορα θα γινόταν εκρηκτική.

Αυτό όμως σημαίνει ότι δε μένει τίποτ' άλλο από την εφαρμογή της δημοκρατικής αρχής της ισότητας των μελών του πολιτικού συστήματος σαν άτομα-πολίτες όπως υποστηρίζει ο Άρης Πολίτης; Δεν το πιστεύουμε. Μια τέτοια θέση αγνοεί όπως είπαμε και προηγουμένως την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα.

Βέβαια αυτό το γεγονός δεν στερεί απ' την πλειοψηφία το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Το δικαίωμα αυτά όμως θα έπρεπε να κερδίζουν μαζί με την εμπιστοσύνη της εθνικής μειονότητας. Αυτό το τελευταίο, εμείς δεν το καταφέραμε, άσχετα με το ποιος έφταιγε (ξένες επεμβάσεις, αλλότρια συμφέροντα κι' υποδαυλίσεις), Δεν καταφέραμε να κερδίσουμε την εμπιστοσύνη αυτή μ' αποτέλεσμα η γνωστή «διαλεκτική της βίας».

Αποτέλεσμα όλων αυτών η σύγκρουση και ο ανταγωνισμός απ' τα δύο κοινωνικά σύνολα για το ποσοστό της επιρροής τους μέσα στο κυπριακό κράτος. Σε μια τέτοια περίπτωση «είναι [το λιγότερο] μάταιο να προσπαθεί κανείς να πείσει την μικρότερη εθνική ομάδα για την ορθότητα της δημοκρατικής αρχής της πλειοψηφίας, που ανήκει εξ ορισμού στην ισχυρότερη εθνική ομάδα. Οι πολυεθνικές κοινωνίες έχουν ανάγκη μιας καινούργιας συνταγματικής θεωρίας απηλλαγμένης από τα δόγματα του παρελθόντος. Η θεωρία αυτή μπορεί και πρέπει να δανειστεί τα χρήσιμα στοιχεία της κλασσικής θεωρίας, όπως λ.χ. τη διδασκαλία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Χρειάζεται όμως, κατά τα λοιπά, εφευρετικότητα στην αναζήτηση νέων θεσμών και διαδικασιών, που θα αναπροσαρμόσουν την δομή του εθνικού κράτους στις απαιτήσεις των εθνικών συγκρούσεων» (Μιχαήλ Ηλ. Δεκλερή. **Κυπριακό 1972-74: η τελευταία ευκαιρία**, Αθήνα 1981, σελίς 78).

Αυτά από, όχι μόνο τη δική μας πικρή πείρα, αλλά και από τη γενικότερη πείρα από μια σειρά εθνικών συγκρούσεων, όπου η κάθε μια έχει την ιδιαιτερότητα της, αλλά που μοιράζονται μια σειρά από κοινά χαρακτηριστικά και θα 'πρεπε ίσως να προσθέσουμε, ότι η διεθνής τάση σήμερα δεν είναι η δημιουργία ισχυρών εθνικών κρατών, με την εφαρμογή της απλής αρχής της δημοκρατίας, «ένας πολίτης ένας ψήφος» αλλά η προσπάθεια διατήρησης των εθνικών κρατών και η ένταξη τους σε πλατύτερα πολυεθνικά συστήματα, παραβιάζοντας ακριβώς στη βάση, μέσα στα ίδια τα εθνικά κράτη την αρχή της πλειοψηφίας, με σκοπό τη διατήρηση της ενότητας του κράτους και την παραχώρηση σε εθνικές μειονότητες περισσότερων δικαιωμάτων. Την ίδια σκέψη εκφράζει κι ο Γ Καρούζης στη μελέτη του **Μειονότητες** (1977) λέγοντας «Κανένας δεν μπορεί να ταχθεί ενάντια στα συνεχώς αυξανόμενα αυτονομιστικά κινήματα. Πρέπει μάλλον να 'μαστέ έτοιμοι να ακούσουμε για παραχώρηση αυτονομίας σε περιοχές που δεν πέρασαν ποτέ απ' το μυαλό μας (...). Μήπως παρόμοια κινήματα δεν αντιμετωπίζουν σήμερα πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες; (Γαλλία, Ισπανία κλπ.) Αυτονομία λοιπόν για τους Τουρκοκυπρίους, έστω και αν αποτελούν το 18.1% του πληθυσμού και κατέχουν μόνο το 12.3% της γης μπορεί να παραχωρηθεί...» (Δες επίσης πλαίσιο).

Η θέση του Άρη Πολίτη παρουσιάζει αρκετό ενδιαφέρον, αφού αντιβαίνει στη μέχρι σήμερα πλατιά αποδοχή της ομοσπονδιακής λύσης απ' τον Ελληνοκυπριακό πληθυσμό. Ας μη ξεχνούμε ότι η ομοσπονδία συζητιόταν σαν λύση και πριν το 1974. Μέχρι πρόσφατα (**Κήρυκας** 13.9.87) ο Δημόκριτος (Ι. Παπαδόπουλος;) ηγετική μορφή στο χώρο του λεγόμενου «απορριπτικού» στρατοπέδου έκφραζε αυτή την πραγματικότητα.

«Δεν απορρίπτουμε μια «συμβιβαστική λύση» και δεν παραγνωρίζουμε την πραγματικότητα ότι, κάτω από τις σημερινές συνθήκες και το υφιστάμενο ανισοζύγιο δυνάμεων, πρέπει να υποστούμε τεράστιες θυσίες και να καταβάλουμε οδυνηρότατο τίμημα για να εξασφαλίσουμε μια δίκαιη και βιώσιμη λύση. Τέτοιες θυσίες και τέτοιο οδυνηρό τίμημα είναι η αποδοχή μας ότι:

- ένα κομμάτι της Ε/Κ γης θα παραμείνει κάτω από Τουρκική διοίκηση,
- ένα μέρος του Ελληνικού πληθυσμού είτε δεν θα επιστρέψουν ποτέ στα σπίτια τους ή, αν επιστρέψουν, θα διαβιώνουν κάτω από Τουρκική διοίκηση. * ότι το νέο Κράτος που θα ιδρυθεί θα είναι διαρθρωμένο **συνταγματικά**, πάνω σε **Ομοσπονδιακή** βάση και, **γεωγραφικά**, πάνω σε **διζωνική** εδαφική διευθέτηση».

(**Κήρυκας** 13 Σεπτ. 1987)

Πέρα απ' αυτή την πλατιά αποδοχή της ομοσπονδιακής λύσης από τους Ελληνοκυπρίους, αξίζει τον κόπο να σταθούμε και σε δύο ακόμα επιχειρήματα του Άρη Πολίτη, πάνω στα οποία στηρίζει την απόρριψή του. Τα επιχειρήματα αυτά είναι:

1. Το ότι κατά την αντίληψη του η ομοσπονδία προϋποθέτει την τουρκική εισβολή, γεγονός άνομο, και ότι πάνω στην ανομία δεν μπορείς να χτίσεις τίποτε το διαρκές,

2. Το ότι η ομοσπονδία προϋποθέτει κατανόηση, κοινή θέληση, καλές σχέσεις —στοιχεία που λείπουν από την δική μας περίπτωση και που ίσως προδικάζουν την πιθανή αποτυχία μιας λύσης πάνω σε μια ομοσπονδιακή βάση.

Και τα δύο επιχειρήματα περικλείουν αρκετό υλικό προβληματισμού κι αγγίζουν ουσιώδεις όψεις του όλου προβλήματος. Είναι φανερό ότι ο κ. Οζκιούρ αποφεύγει να τοποθετηθεί πάνω στα επιχειρήματα αυτά. Εμείς πιστεύουμε ότι είναι στην **υπέρβαση** των πραγματικών τούτων εμποδίων που θα στηριχτεί η όλη πορεία μας σαν σύννοικα στοιχεία και ότι τα δύο αυτά εμπόδια περιέχουν τα στοιχεία της υπέρβασης τους.

Χωρίς να θέλουμε να υποτιμήσουμε την θέση της Τουρκικής εισβολής και κατοχής στην όλη οικονομία του προβλήματος, πιστεύουμε πως αυτή δεν αποτελεί παρά το δραματικότερο επεισόδιο μιας τραγικής πορείας, της πορείας της εθνικής σύγκρουσης και των ξένων επεμβάσεων (της τουρκικής περιλαμβανομένης) για την οποία είμαστε συνυπεύθυνοι με τους Τουρκοκύπριους. Πέρα από του να προϋποθέτει την Τούρκικη εισβολή, η ομοσπονδία είναι ο μόνος δρόμος υπέρβασης της παθολογικής κατάστασης που την εγέννησε. Πέρα από την ομοσπονδία δεν υπάρχει παρά ο δρόμος της σύγκρουσης, της βίας, της βαρβαρότητας.

ομοσπονδία - αλλά ποια ομοσπονδία;

Η επιχειρηματολογία του Άρη Πολίτη και η διαφωνία του με τον Οζκιούρ που κάνει τους δύο λόγους παράλληλους, με ελάχιστα σημεία επαφής, οργανώνεται γύρω από την άρνηση της ομοσπονδιακής λύσης. Αντίθετα ο λόγος του κ. Οζκιούρ δομείται γύρω από τη μόνη αποδοχή της ομοσπονδίας (το πρόβλημα όμως που παραμένει είναι «ποιας ομοσπονδίας»;) σαν τρόπου οργάνωσης της συμβίωσης Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων.

Η ομοσπονδία δεν είναι μια λύση ανάγκης, ένας εξαναγκασμός για τους Ε/Κ. Είναι πλέον μια συνειδητή επιλογή για συνύπαρξη, συμφιλίωση, συνδημιουργία. Άλλο όμως η ομοσπονδία που οι Ε/Κ συνειδητά αποδέχονται και οραματίζονται και άλλο το τι οι Τούρκοι προσπαθούν να επιβάλλουν διά της βίας. Γιατί το ζητούμενο δεν είναι η επιβολή μιας οποιασδήποτε ομοσπονδίας, ενός οποιουδήποτε «συνεταρισμού». Γιατί, και εδώ έχει απόλυτο δίκιο ο Άρης Πολίτης, «η ομοσπονδία δεν είναι αυτοσκοπός». Το πρόβλημα είναι **τι είδος ομοσπονδίας** θα επικρατήσει, και είναι σίγουρο πως για να επικρατήσει πρέπει να βασίζεται στη δικαιοσύνη.

Πιστεύουμε λοιπόν πως η δημιουργική εφαρμογή και προσαρμογή των ομοσπονδιακών θεσμών παρουσιάζει τεράστιες αλλά όχι ανυπέρβλητες δυσκολίες. Η ομοσπονδία σαν συνταγματικός μηχανισμός αναπτύχθηκε για την επίλυση προβλημάτων, δεν προϋπόθετε τη λύση των προβλημάτων. Συμφωνούμε ότι για κάθε συμβίωση χρειάζεται καλή θέληση, σίγουρα πολύ περισσότερα ακόμα, και η ομοσπονδία δεν είναι τίποτ' άλλο παρά τρόπος συμβίωσης.

Πιστεύουμε όμως ότι η σημερινή κατάσταση και το αδιέξοδο, στερεί από τα στοιχεία που είναι φορείς της καλής θέλησης, από τα «ερωτικά» στοιχεία μέσα στις δύο κοινότητες, κάθε δυνατότητας δημιουργικής. Είναι γι' αυτό που βλέπουμε την ομοσπονδία σαν μια ευκαιρία, σαν μια δυνατότητα. Το σύνταγμα δεν είναι παρά το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα δουλέψουν οι ζωντανές δυνάμεις της κοινωνίας, οι οποίες θα διαμορφώσουν το κοινό μέλλον μας.

Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση, Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Εντός των Τειχών (Τεύχος 26), Δεκαετία 1980-1989, 1987, Λευκωσία, Λευκωσία (νότια), Κυπριακό Πρόβλημα

From:

<https://movementsarchive.org/> - Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:

https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:entostonteixon:no_26:2monologoi&rev=1597163047

Last update: 2025/04/20 19:47

